

Manual til Kalveliv 100

– Vurdering af kalvenes velfærd
i økologiske besætninger

Af Thorkild Bülow Nissen
og Mette Vaarst

Manual til Kalveliv 100

– vurdering af kalvenes velfærd i økologiske besætninger

Af Thorkild Bülow Nissen og Mette Vaarst

Tanken bag denne velfærdsvurdering er at give landmanden nogle hjælpemidler til at vurdere sine kalve og overveje hvilke ændringer og forbedringer, de eventuelt har brug for, og som passer ind i besætningens strategi.

En af de vigtigste målsætninger for et økologisk husdyrhold er at give dyrene gode vilkår i overensstemmelse med deres naturlige behov.

Oftentimes er kalvene den mest forsømte gruppe i en malkekvægsbesætning. De giver ikke mælk, og værdien af en kalv er meget lille. Netop derfor er det relevant at se på kalvenes velfærd. I en økologisk besætning bør der ikke være nogen gruppe dyr, som er overset.

Stærke og sunde kalve, der ikke får noget knæk i deres opvækst, udvikler sig til stærke og sunde køer. Ved at lade kalvene leve i en gruppe og møde forskellige udfordringer – for eksempel forskellige fodermidler fra en tidlig alder og forskellige udfordringer på udearealet – rustes vi dem bedre til deres voksenliv.

Formålet med velfærdsvurderingen

Formålet med denne velfærdsvurdering er at bruge den i rådgivningen, i dialogen og ved udformningen af mål for den økologiske malkekvægsbesætning.

Det vil sige, at velfærdsvurderingen skal:

- Sætte fokus på dyrenes velfærd.
- Åbne for en frugtbar diskussion mellem dem, som passer dyrene til dagligt, og deres eventuelle rådgivere.
- Gøre tankerne om kalvenes velfærd mere konkrete.
- Gøre det muligt at sætte mål på velfærden og vurdere, om man kommer nærmere sine mål.
- Koble den økologiske driftsforms generelle mål sammen med den enkelte besætnings konkrete mål.

Det tager kun en time

Velfærdsvurderingen kan gennemføres på 1-1½ time. Dermed er det relevant og realistisk at anvende den for eksempel en gang om året i forbindelse med anden rådgivning på bedriften.

Vurderingen af kalvenes velfærd omfatter tre hovedområder:

- Kalvenes mulighed for 'naturlighed' i deres liv – f.eks. lys, luft, uendørs ophold, valgfrihed, social kontakt og mulighed for at patte som små.
- Menneskets omsorg og pasning – at man overvåger godt og kun griber ind, når det er nødvendigt og relevant.
- Kalvenes fremtoning og dermed deres respons på de forhold, som mennesket giver dem.

Nødvendigheden af et afgrænset forbrug af tid sætter dog nogle begrænsninger. Deciderede vurderinger af kalvenes adfærd indgår ikke i velfærdsvurderingen, da det ikke ville give mening at bedømme kalvenes adfærd på højst halvanden time.

Dynamisk model

Kalveliv 100 er et dynamisk værktøj, der hele tiden bliver udviklet i takt med, at vi får ny viden og flere erfaringer med at bruge det i praksis. I øjeblikket arbejdes der for eksempel på at skabe et mere detaljeret udtryk for kalvenes naturlighed – fordi det er så vigtigt i økologiske besætninger

Aspekter i velfærdsvurdering

Vi forstår god velfærd hos kalve som et liv, der giver den enkelte kalv mulighed for at udfolde sig, lære, blive tillidsfuld, udføre naturlig adfærd og få værdifulde oplevelser i omgivelser, som støtter dyrets sundhed og velbefindende. God velfærd involverer desuden mennesker, der griber hurtigt og konsekvent ind ved enhver krise.

Dyrenes egentlige velfærd, det vil sige deres velbefindende, er deres egen subjektive oplevelse af, hvordan de har det i de omgivelser, de lever i. Den ved vi dybest set ikke noget om!

Det er derfor en tilnærmelse at tale om velfærdsvurdering. Men vi kan sætte et billede sammen ved systematisk at iagttage, hvordan dyrene reagerer på deres omgivelser i form af sygdom, tegn på smerte eller ubehag, deres opførsel, det stald- og pasningssystem, de lever i, samt den måde menneskene varetager deres ansvar over for dem på.

Med andre ord kan vi beskrive deres livsvilkår og deres umiddelbare og synlige respons på disse vilkår.

Sådan kan den bruges

Landmanden kan selv lave velfærdsvurderingen, men det er oplagt, at en konsulent eller dyrlæge gennemfører den. Så bliver den mere objektiv og kan være et godt udgangspunkt for sparing og rådgivning i besætningen: Hvad kan forbedres? Hvilke aldersgrupper er mest belastede, og er det staldforhold, fodring, management eller hygiejne, der bør forbedres?

Velfærdsvurderingen kan også bruges som diskussionsoplæg blandt kolleger i en ERFA-gruppe.

Kalveliv 100 er derimod ikke egnet til at kontrollere økologien i en besætning. Dertil er den for omfattende og bygger for meget på interview af landmanden. Men den vil fint kunne finde anvendelse som opfølgning på Plantedirektoratets kontrol, hvis der skønnes at være problemer med dyrevelfærden i en besætning, for eksempel en ekstrem stor dødelighed. I så fald kunne der udarbejdes en handlingsplan i forhold til de problemstillinger, velfærdsvurderingen peger på.

Gruppeinddeling

I velfærdsvurderingen inddeles kalvene i 5 grupper efter alder. Hvis kalvene i en aldersgruppe går under forskellige forhold, er det de værste 25 procent, man bør vurdere. Der er mulighed for at vurdere kalve i følgende grupper:

1) 14 dage før kælvning til kalven tages fra koen

- 2) Enkeltboksperiode
- 3) Fællesboks med mælk
- 4) Fællesboks uden mælk
- 5) Kalve på græs.

Praktisk gennemførelse

Vi foreslår følgende måde at gennemføre selve registreringen på:

- Vurderingen foretages af en eller flere personer, som ikke er direkte involveret i besætningen – kvægbrugsrådgiver, dyrlæge eller kollega.
- Forud for velfærdsvurderingen trækkes udskriften "Sygdomsopgørelse ungdyr". Oplysninger om dødeligheden i besætningen kan bruges til at placere besætningen i forhold til racens landsgennemsnit når det gælder antal dødfødte, døde 0-30 dage og døde 31-180 dage.
- Udskriv et tomt ark for hver gruppe, der skal laves registreringer for. Det

kan udskrives fra regnearket. Minimumpoint er altid 0, og maksimumpoint fremgår af skemaet. I skemaet kan man også se, hvilke forhold der giver minimumscore, og hvilke der giver maksimumscore. Yderligere vejledning til at uddele score findes i bilag 2 i denne manual.

- Der er i alt omkring 125 forhold, der skal registreres. Cirka 25 bygger på interview af landmanden og er placeret først i hver gruppe og kursiverede. I praksis kan det være lettest først at interviewe landmanden om alle grupper af kalve, så behøver han ikke følge med rundt.
- Tallene tages ind i regnearket. Grafikken dannes automatisk, når tallene tages ind. Dette kan enten gøres hjemme eller på en medbragt computer.
- Samtalen og diskussionen om resultaterne er ikke blot en vigtig del af velfærdsvurderingen; det er selve formålet med den. Man diskuterer resultaterne og bruger dem som baggrund for at ændre forholdene i besætningen.

Tak for mange bidrag

Kalveliv 100 er blevet til gennem en kobling af flere forskellige projekter på Afdelingen for Husdyrsundhed og Velfærd ved Danmarks JordbrugsForskning (DJF) og i Økologisk Landsforening.

Kommende aktiviteter gør det muligt at lave en tilsvarende vurdering af malkekvægbesætningens velfærd med

udgangspunkt i de samme grundtanker og strukturer.

Mange mennesker har været inddraget i udformningen, som er sket trinvis over flere år.

Maj 2003: blev nationale og internationale eksperter inviteret til Danmarks Jordbrugsforskning, indenfor rammerne af et forskningsprojekt ved Forskningscenter for Økologisk Jordbrug, i to dage hvor rammerne for denne velfærdsvurdering blev diskuteret. Panelet diskuterede og konkluderede blandt andet, at 'naturlighed', 'menneskets omsorg' og 'dyrets respons' var de tre vigtige 'ben' netop når man skal vurdere velfærd i økologiske besætninger. Det meget frugtbare og givende resultat fremlægges i en særskilt rapport.

Juli 2003: På baggrund af ovennævnte ekspertpanels forslag afprøvede vi den første egentlige model, i et par private økologiske besætninger med hjælp fra vores norske kolleger, Britt Henriksen og Paul Steinar Valle.

Oktober-november 2003: Pilotafprøvning af den næste model af kalvevelfærdsvurderingen. 10 dyrlæger og kvægbrugsrådgivere var inddraget tillige med repræsentanter for Dansk Kvæg og Plantedirektoratet. Resultaterne af denne afprøvning afspejles i høj grad i nærværende manual og regneark vil blive yderligere uddybet i den samlede rapport.

Vi er meget glade og taknemmelige for den omfattende, konstruktive og engagerede respons, som vi fik fra denne gruppe.

Bilag 1 • Tal og grafik

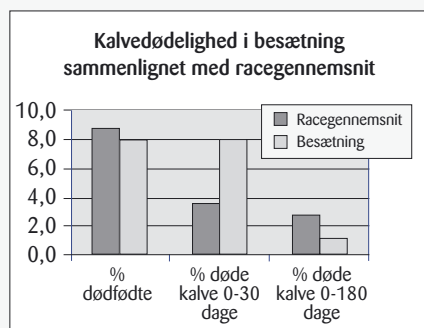
Score

Der gives en samlet score for alle kalve under ét. Højest opnåelige score er 100 – deraf navnet Kalveliv 100. Indekset er yderligere inddelt i naturlighed, omsorg og kalvens respons, hvor maksimum ligeledes er 100 inden for hver kategori. Scoren inden for de forskellige kategorier kan ikke lægges sammen til den fælles score, da de er vægtet forskelligt i velfærdsvurderingen.

Samlet score		79
Score	Naturlighed	67
	Omsorg	75
	Kalvens respons	82

Dødelighed

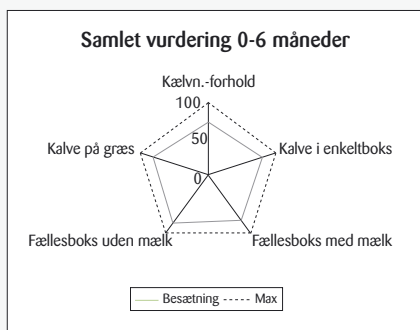
Dødeligheden i besætningen inden for det seneste år sammenlignes i et søjlediagram med landsgennemsnittet for racen.

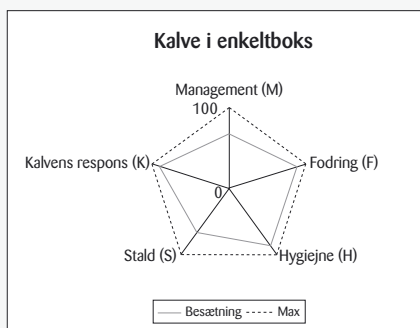
Hjul

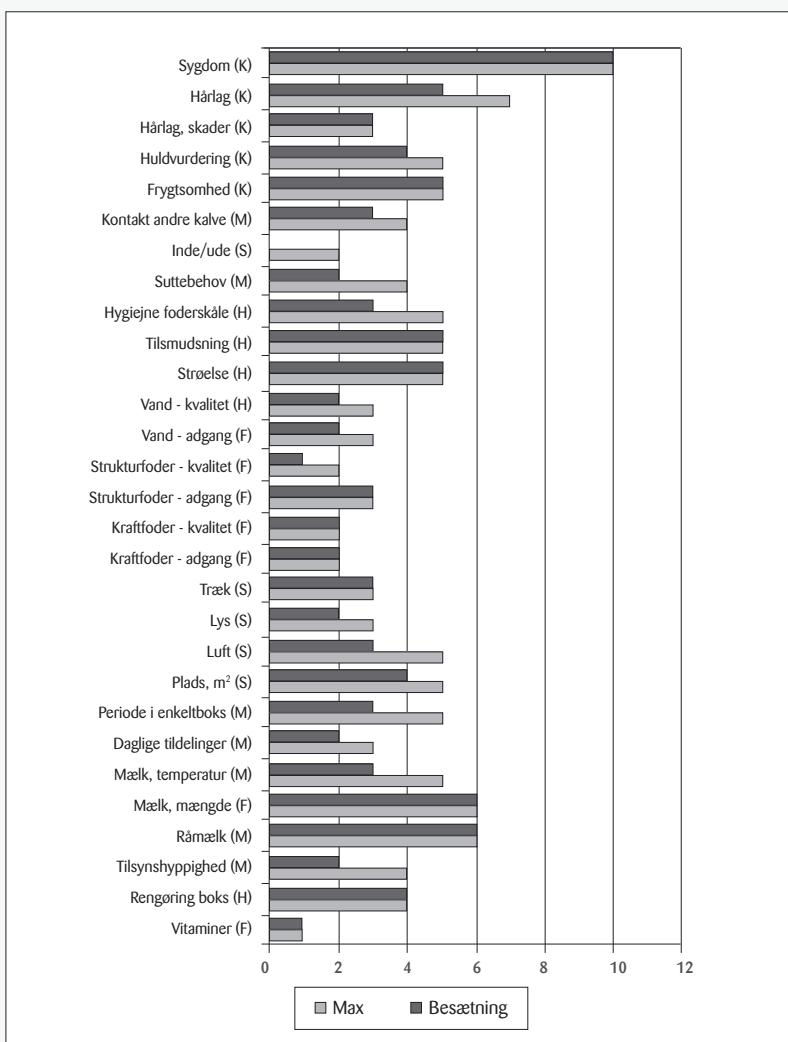
I den grafiske fremstilling af velfærdsvurderingen gøres billedet gradvist mere detaljeret.

I det første 'hjul' er velfærden hos alle grupper af kalve illustreret. Maksimumscore er opnået, hvis score i en gruppe ligger helt ude på hjulets periferi. Omvendt vil der være tale om meget dårlig velfærd, hvis en gruppe scorer tæt på hjulets nav.

De følgende hjul illustrerer velfærden i hver enkelt aldersgruppe og er inddelt i management, fodring, hygiejne, stald og kalvenes respons.

Søjlediagram

Søjlediagrammet er det mest detaljerede niveau, hvor scoren for hver enkelt parameter kan aflæses. En søjle viser de point, der maksimalt kan opnås. Man vil hurtigt kunne danne sig et indtryk af, hvor forbedringer er mulige. Ud

for de enkelte søjler er der med et bogstav (K,M,F,H eller S) angivet, hvor den enkelte parameter er placeret i hjulet (Kalvens respons, Management, Fodring, Hygiejne eller Stald).

1. Flytning før kælvning

Flytning fra et staldafsnit til et andet tæt på kælvning skaber stress. Der er her tænkt på decideret flytning. Afspærring af et område i fællesboksen regnes ikke som flytning. Drivning over på den anden side af en låge fra det miljø, hvor hun står i forvejen, er en 'mild flytning' som ikke giver maksimumpoint men heller ikke minimumpoint.

2. Overvågning

Overvågning er nødvendig, hvis man skal kunne gribe ind ved kælvningsbesvær. Uden overvågning kan man ikke opnå maksimumpoint, selv om der ikke er dødfødte i besætningen. Manglende overvågning og et stort antal dødfødte i besætningen giver minimumpoint.

3. Goldperiode

En goldperiode anbefales at være mindst syv uger og gerne længere efter afslutningen af første laktation. Regulering efter huld og kælvningsnummer tæller med, idet det vurderes værdifuldt for køerne at forholdene omkring den enkelte ko vurderes.

4. Uforstyrrelse ved kælvning

Under naturlige forhold vil koen søge væk fra flokken for at kælvne uforstyrret. Det er vigtigt, at kalven får lov til at komme op i ro og fred og få råmælk fra sin egen mor. Graden af ro omkring kælvning må vurderes ud fra eventuel flokstørrelse, risiko for at kalven bliver 'hugget' og risiko for eventuelle skader

ved uro eller opspring køerne imellem. Den lakterende flok er værst, men goldkøers hormonelle tilstand får også dem til at springe op ind imellem.

5. Ko/kalv forhold

Det er vigtigst for ko og kalv at være sammen umiddelbart efter kælvning. Efterbyrden løsnes, laktationen sættes i gang, og kalven stimuleres af koen til at komme i gang med livet. Det første døgn regnes for helt essentielt, og det vurderes vigtigt for kalven at få råmælk fra sin egen mor og komme helt i gang før adskillelsen. Optimalt går kalven hos koen gennem hele råmælksperioden (fire døgn) – og det er OK at 'går med koen' betyder mellem to malkninger, f.eks. kun om natten.

6. Råmælkstildeling

Det er vigtigt at kontrollere råmælkstildelingen tidligst muligt og tage ansvaret for, at den finder sted. At unnlade kontrol giver minimumpoint, og at foretage kontrol inden for seks timer giver maksimumpoint, hvis manglende råmælkstilførsel på dette tidspunkt fører til, at kalven hjælpes til at patte, eller at der gives sutteflaske (de to nævnte metoder er de mest naturlige), eller at der tildeles råmælk på anden vis. Systematisk tildeling med sonde giver ikke maksimumpoint, da det er meget lidt naturligt.

7. Mineral/vitamin-tildeling

Optimal mineral- og vitaminforsyning til

goldkøen er vigtig for at sikre køen en god konstitution under og efter kælvning. Samtidig giver det mulighed for et optimalt vitaminindhold i råmælken.

8. Foderskift

Bratte fodringsskift stresser køen og skaber ubalance i vomflora, som kan give problemer for ko og kalv omkring og efter kælvning.

9. Rengøring af kælvningsboks

Hygieniske forhold omkring kælvning er afgørende for at minimere smitterisici.

10. Tilsynshyppighed

Tilsyn er en vigtig del af omsorgen i en besætning, så man har mulighed for at gribe ind så tidligt som muligt, hvis der opstår problemer. Jo yngre kalven er, jo større behov for tilsyn.

11. Råmælk

Det er optimalt, hvis kalven får råmælk fra egen mor i fire døgn eller mere.

12. Mælk, mængde

Mælk er kalvens naturlige foder i det første halve leveår. Gradvist stiger indtaget af andre foderemner, men en stor mælkemængde til raske kalve giver mulighed for en god trivsel.

13. Mælk, temperatur

Det er helt essentielt for kalvenes fordøjelse og sundhedstilstand at få mælk med den rette temperatur, dvs. kropstemperatur. Det er vel at mærke temperaturen på mælken, når den er udfodret i skål/suttespand, der er tale om.

14. Daglige tildelinger

Det mest fysiologisk rigtige for kalvene er at optage sin mælk mange gange

hen over døgnet. Mindst tre tildelinger i døgnet sættes derfor til maksimum point.

15. Periode i enkeltboks

Udviklingen af kalvens sociale liv starter ved fødslen. De første dage er kalvene i naturen ofte gemt af vejen, men de begynder at udvikle deres sociale adfærd gennem leg fra en tidlig alder. Det giver derfor maksimum point at have kalve i fællesboks fra de er en uge eller yngre.

16. Overgang

Den mest blide og hensigtsmæssige måde er at lade kalve følges ad og tage et skift ad gangen. Det gælder foderskift, skift fra mælkefodring til ingen mælkefodring, vandforsyning, floks sammensætning samt skift af staldsystem. Dette er også helt essentielt ved skift fra inde-til udeliv. Den mindst hensigtsmæssige måde at bringe kalve sammen på er gradvis indslusning af enkelte kalve i et større system, og summen af ændringer gør det hele værre.

17. Kontakt med mennesker

Kontakt med mennesket er vigtigt for husdyr. Det behøver ikke være prægening, men blot tilvænnning. En tur inde hos kalvene i boksen giver kalvene tilid til mennesker og er en mulighed for ekstra overvågning.

18. Foldskifte

Lavest mulige risiko for smitte med coccidier og andre parasitter sker ved at tilbyde kalvene en ren fold. Det giver

minimum point at lade kalvene gå på det samme stykke jord år efter år gennem hele sæsonen, og flest point at give en ny fold ved udbinding og skifte fold én gang eller flere i løbet af sæsonen.

19. Plads

Plads er vigtig for kalvens mulighed for at udfolde leg og anden fysisk aktivitet og for at trække sig tilbage og være for sig selv, når den har behov for det. Rigelig plads kan også sænke smittrykket.

Køer, der skal kælvne, har brug for rigelig plads til at udføre naturlig kælvningsadfærd. Det er ligeledes vigtigt, at boksen er tilstrækkelig bred til, at koen kan manøvrere under kælvning. Ved kælvning i flokken nedsættes arealkravet/ko med 25 procent.

20. Kalveskjul

Kalveskjul defineres som lille, aflukket område, hvor køerne ikke kan komme

ind, men som kalvene har fri adgang til. Kalveskjulet giver kalven mulighed for at hvile i fred, hvis der er andre køer i boksen, end dens egen moder.

21. Luft

Frisk luft regnes som meget vigtig i både kalvestald og i kælvningsafdelingen. Frisk luft er en kombination af mange kubikmeter og gode ventilationsforhold. Vurderingen vil være påvirket af vejrforholdene og være forskellig fra den ene dag til den anden.

22. Lys

Både af hensyn til kvaliteten af overvågningen og af hensyn til dyrenes naturlige adfærd og liv bør der i dagtimerne være dagslys i stalden.

23. Skridsikkerhed, kælvnng

Under kælvnningen må der ikke kunne ske noget med ko og kalv i forbindelse med fald eller udskridning. Den nyfødte kalv vil have nemmere ved at rejse sig og hurtigt få råmælk.

24. Træk

Frisk luft er vigtigt, men der må ingen træk være på området. Trækforholdene kan vurderes ved at bruge f.eks. en lighter i kalvens liggeområde. Det er afgørende, at alle kalve kan ligge trækfrit.

25. Foderbord

Det er en stor del af kalvenes naturlige adfærd at de kan udføre den samme handling samtidig – eks. æde. Mht. foderoptagelsen er det meget vigtigt,

at alle kalve kan komme til og få del i foderet af god kvalitet. Især hvis der er forskelle i størrelse og alder, eller når der er ved at blive dannet rangorden, er det vigtigt at både svage og stærke kan komme til samtidig.

26. Separat mælkefoderplads

Mulighed for at drikke uforstyrret er vigtigt for mælkefodrede kalve. Det kan være nødvendigt at observere kalvene under mælkefodringen for at afgøre dette. Hvis alle i princippet har egen plads, er der mulighed for at drikke uforstyrret en stor del af mælkefodringstiden. Hvis der er mulighed for nemt at blive fortrængt fra mælkefoderet, bør dette tages med i vurderingen.

27. Hytte

På udearealet er det vigtigt både af hensyn til skygge, læ og ly at have adgang til en hytte, hvor alle kan ligge ned samtidigt på et tørt leje.

28. Kraftfoder, adgang

Tilvænning til foder og valgfrihed i forhold til foder er vigtigt. Maksimum point gives, hvis kalven har adgang til kraftfoder hele tiden eller minimum to gange om dagen. Tildeling af fuld foder efter ædelyst giver maksimumpoint.

29. Kraftfoder, kvalitet

Kvaliteten af foder er afgørende for, om kalven er tiltrukket af det, og dermed om der er reel valgfrihed. Derudover er kvaliteten afgørende for kalvens sundhedstilstand. Uappetitligt foder er hengemt, klumpet, gammelt foder, som

ikke skiftes ud, og hvor der bare hældes mere oven i det gamle.

30. Strukturfoder, adgang

Kalve, der tilbydes godt grovfoder, vil allerede efter et par dage begynde at nippe til det. Det er afgørende for udviklingen af en tidlig drøvtyggerfunktion hos kalven, at den tidligt tilbydes godt grovfoder efter ædelyst. Tildeling af fuldfoder efter ædelyst giver maksimumpoint.

31. Strukturfoder, kvalitet

Kvaliteten af grovfoderet vurderes på appetitlighed. Er det friskt og vellugtende?

32. Vand, adgang

Adgang til vand er helt essentielt for ethvert levende dyr. Behovet stiger, hvis der er sygdom som for eksempel diarre, hvor kalven er i fare for at blive dehydreret, men alle dyr har behov for at kunne drikke vand, når de er tørstige.

33. Vand, kvalitet

Vandets kvalitet afgør dels, om der er reelt valg af drikkevand, og dels kan forurennet vand være kilden til mange infektioner.

34. Overdækket foder

Overdækning giver kalvene mulighed for at æde i tørvejr og vænner dem samtidig til at overdækning kan give ly i dårligt vejr.

35. Strøelse

Et tørt og blødt leje fremmer velbefindende og beskytter kalven mod at blive negativt påvirket af træk og kulde.

36. Hygiejne foderskåle

Hygiejnen omkring foder og vand er afgørende for kalvens sundhed. Hyppig rengøring er en vigtig del af dette.

37. Tilsmudsning

Hvor decideret tilsmudsning af bagpar-

ten regnes som 'sygdom' er generelt beskidte kalve et tegn på perioder i boksen med dårlig hygiejne. Der kan godt være knitrende halm ved besøget, men kalvens tilsmudsningsgrad fortæller noget om, hvordan det kan være i perioder. Det gælder tilsmudsning af krop såvel som klove og ben samt under bugen. Hygiejnen hos goldkøerne påvirker kalvene. Koen bør have et rent yver og rene patter, når kalven skal patte første gang.

38. Belastning af område

Optrådte og beskidte områder - for eksempel omkring foderbordet - kan give beskidte dyr og udgøre en smitterisiko fordi kalvene har det med at drikke hvad som helst.

39. Gruppestørrelse

Gruppens størrelse vægtes især hos de mindre kalve, hvor kalven er mest sårbar over for smittetryk og dårligst i stand til at indgå i en eventuel konkurrence om foder.

40. Ensartethed i gruppen

Stor forskel i størrelse kan skabe outsiders, som ikke klarer sig i konkurrencen om vand, foder og plads.

41. Suttebehov

Kalven har et naturligt behov for at sutte, som den under ideelle forhold får tilgodeset hos koen. Den næst højeste score opnås, hvis mælketildelingen foregår ved hjælp af sut i spand eller kar, og kalven har mulighed for at sutte op til ½ time efter mælketildelingen.

Næste trin er én opsat narresut pr. kalv, og laveste karakter giver færre end en sut pr. kalv. Manglende sut giver 0 point og er i øvrigt ikke tilladt ifølge de økologiske regler.

42. Inde/ude

Valgfrihed til at gå ud regnes for en fordel for kalve i alle aldre. I langt de fleste vejrlige vil kalven vælge at gå udenfor, hvis den har muligheden.

43. Kontakt med andre kalve

Opbygning og udvikling af sociale relationer ruste kalven til et liv i flok. Efter den første periode efter fødslen, hvor det er naturligt at kalven er gemt af vejen, samler kalvene sig i grupper, og udviklingen af social kontakt med andre kalve går gradvist fra leg til social rangorden.

44. Plads på arealet

Jo mere plads, jo bedre. Dels minimeres smitterisikoen, dels er det godt med meget plads af hensyn til det enkelte dyrs frihed til at lege og søge væk fra flokken.

45. Artsvariation græs

Artsvariation i græsmarken giver kalven mulighed for at få en alsidig kost. Selv om kalvene fodres ved siden af, vil de altid nippe til græsmarken.

46. Skygge på marken

Det er helt centralt gennem sommeren, at alle dyr – og især de små – har adgang til skygge. Alle skal kunne opholde sig i skygge samtidig, og af hensyn til valgfriheden er det ideelt, at kalvene kan vælge både sol og skygge ud over at vælge, om de vil være inde eller ude. Især skygge for middagssolen er vigtig.

47. Læ på marken

Muligheden for at søge læ for blæst betragtes som en valgfrihed og en nødvendig beskyttelse mod vejr og vind, når den lille kalv bliver lukket ud. Som med skygge og ly skal alle kalve have mulighed for at være i læ på samme tid. Det vægtes højest, at der er læ for de mest udsatte vindretninger.

48. Fryttsomhed

Kalvens tillidsfuldhed over for mennesker viser dels, om der er jævnlig kontakt til mennesker. Laveste score får kalve, der forsøger at flygte ud af boksen, når man nærmer sig. Højeste score får kalve, der nysgerrigt søger kontakt med fremmede.

49. Huldvurdering, goldkøer

At goldkøerne er godt rustet til kælvning, er kalvens ballast i starten – en af måderne at være godt rustet til kælvning på er at være i passende huld og

ikke at tabe sig eller blive fed gennem goldperioden. Vurderingen gælder de goldkøer, som er tættest på kælvning.

50. Huldvurdering, kalve

Kalvens respons på sine omgivelser er en vigtig del af vurderingen, og huld udtrykker i høj grad trivsel. Huld i en flok bør være ensartet, ellers er det et tegn på, at nogle af dyrene er syge eller bliver holdt fra foderet. For kalve under seks måneder kan huldkarakteren ikke blive for høj.

51. Hårlag, skader

Deciderede skader eller ringorm tæller selvstændigt som et tegn på kalvens trivsel og respons på omgivelserne.

52. Hårlag

Pelsens udseende er i høj grad et tegn på trivsel. En sund kalv har en tæt, blank og blød pels uden meget støv og skæl. Kalve i dårlig trivsel har mat og stridt hårlag. Hårlagets længde kan ikke selvstændigt tages som et tegn på god eller dårlig trivsel, da kalve opstaldet under kolde forhold vil udvikle lang pels, uden at det nødvendigvis er tegn på dårlig trivsel.

53. Sygdom

Tegn på sygdom er hoste, unormalt åndedræt, hævet navle, hævede led, tilsmudsning af bagpart og hale som tegn på diarré og kalve, der holder sig fra foderet.

00270

002

Manual til Kalveliv 100

Denne manual beskriver, hvordan man gennemfører en velfærdsvurdering af kalve fra 0-½ år i økologiske malkekvæg-besætninger.

Data fra en besætning indtastes i det regneark, som er vedlagt manualen. Fra regnearket kan man forud udskrive registreringsark til brug i stalden og efterfølgende en grafisk fremstilling af velfærden i besætningen.

Velfærdsvurderingen er et hjælpemiddel til landmænd, der ønsker en vurdering af kalvenes trivsel og inspiration til forbedringer, som kan øge velfærden. Den kan udarbejdes af konsulent, dyrlæge eller kollegaer og åbne for diskus-

sioner mellem landmanden og dennes rådgivere eller kollegaer i en erfagruppe.

Formålet med velfærdsvurderingen er at sætte fokus på kalvesundheden i økologiske besætninger og give et værktøj til at forbedre den.

Manual og regneark er udarbejdet af faglig konsulent Thorkild Nissen, Økologisk Landsforening, og seniorforsker Mette Vaarst fra Danmarks Jordbrugsforskning. 10 kvægbrugsrådgivere og praktiserende dyrlæger samt repræsentanter fra Dansk Kvæg og Plantedirektoratet har gennem workshops bidraget til at udvikle og afprøve velfærdsvurderingen.

Flere oplysninger kan fås hos:

Faglig konsulent **Thorkild B. Nissen**
Økologisk Landsforening
Frederiksgade 72, 8000 Århus C
Mail: tbn[a]okologi.dk, tlf. 87322700

Seniorforsker **Mette Vaarst**
Danmarks Jordbrugsforskning
Postboks 50, 8830 Tjele
Mail: mette.vaarst[a]jagrsci.dk, tlf. 89991344

Denne pjece er udgivet af Danmarks Jordbrugsforskning og Økologisk Landsforening i december 2003 med støtte fra Fonden for økologisk landbrug og Dyrenes Beskyttelse.
Layout: ph7 kommunikation, ww.ph7.dk • Foto: SDM-kalve er fotograferet hos Tove Ellegård, jerseykalve er fotograferet hos Frederik Djernæs.

